KOMISE EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ

V Bruselu dne 23.08.2005
KOM(2005) 385 v konečném znění

ZPRÁVA KOMISE
RADĚ A EVROPSKÉMU PARLAMENTU

O ČINNOSTI ES V OBLASTI PŮJČEK A ÚVĚRŮ V ROCE 2004

{SEC(2005) 1053}

OBSAH

ÚVOD 3

1. PŮJČKY V ROCE 2004 3

2. ÚVĚRY POSKYTOVÁNÉ NEČLENSKÝM ZEMÍM 4

2.1. Přehled 4

2.2. Makrofinanční pomoc Společenství 4

2.3. Úvěry EIB poskytnuté v roce 2004 ve střední a východní Evropě, zemích Středomoří, Asii a Latinské Americe a Jihoafrické republice 5

2.3.1. Cíle a priority EIB 5

2.3.2. Poskytování úvěrů 6

2.3.3. Sdílení rizika 6

2.3.4. Spolupráce s dalšími institucemi 6

2.4. Signatáři Loméské úmluvy a dohody z Cotonou – poskytování úvěrů 7

3. DOPAD ÚVĚRŮ NA ROZPOČET 7

3.1. Rozpočtové záruky 7

3.2. Úrokové subvence 8

3.3. Rizikový kapitál 8

ÚVOD

Rozhodnutí Komise zavádějící různé úvěrové nástroje Evropských společenství požadují, aby Komise informovala Radu a Parlament každý rok o využívání těchto nástrojů.

V případě poskytování úvěrů mimo Společenství požadují rozhodnutí přijatá v roce 1997 a 2000[1], aby Komise každoročně informovala Radu a Parlament o situaci týkající se úvěrů Evropské investiční banky (EIB) zaručených rozpočtem Evropské unie ve střední a východní Evropě, v zemích Středomoří, v Latinské Americe a Asii a v Jižní Africe. Tyto závazky byly rozšířeny na další rozhodnutí (odkazy na rozhodnutí jsou uvedeny v poznámce pod čarou č. 4).

S cílem vyhovět požadavkům na poskytování informací popisuje tato zpráva operace pro každou z dotyčných oblastí. Pro úplnost informací o úvěrových činnostech obsahuje též stručný souhrn makrofinanční pomoci, kterou poskytuje Společenství třetím zemím, úrokových subvencích a záruk spojených s úvěry Společenství. Kromě toho uvádí informace činnosti Euratomu v oblasti půjček.

Tabulky k této zprávě jsou uveřejněny v pracovním dokumentu připraveném pracovníky Komise. Odkazy na tabulky v textu odkazují na uvedený dokument (příloha).

1. PŮJČKY V ROCE 2004

Pro financování úvěrů, o nichž rozhodla Rada, je Komise zmocněna jménem příslušného Společenství (ESUO, ES, Euratom) získávat půjčky na kapitálovém trhu. Avšak vzhledem k tomu, že bylo dosaženo stropů nového nástroje Společenství a Smlouva o ESUO pozbyla v roce 2002 platnosti, nebyly v roce 2004 v rámci těchto nástrojů získány žádné finanční prostředky. Jedna půjčka na makrofinanční pomoc v roce 2004 byla získána za účelem poskytnutí úvěru Bosně a Hercegovině. Dvě půjčky byly získány v rámci úvěrového nástroje Euratomu pro financování úvěrů pro jadernou elektrárnu v Bulharsku.

Navzdory výše uvedeným faktorům se zejména z důvodu zvýšení objemu půjček EIB zvýšil celkový objem půjček Evropských společenství a EIB v roce 2004 o 18,8 % na 49,9 miliardy EUR ve srovnání s 42,1 miliardy EUR v předchozím roce (viz tabulka 1.1).

S přihlédnutím ke splácení, stornování a výkyvům směnných kurzů činila celková částka půjček neuhrazená k 31. prosinci 2004 ve výši 216,6 miliardy EUR, tj. o 10,3 % více než v roce 2003 (viz tabulka 1.2).

Rozpis půjček podle jednotlivých měn (viz tabulka 1.3) vykazuje pokles všech půjček poskytnutých v eurech v roce 2004 na 44,9 % z 54,9 % v roce 2003, zatímco půjčky poskytnuté v ostatních měnách Společenství poklesly z 19,1 % na 13,0 %. Podíl měn třetích zemí se v rámci půjček zvýšil z 26,0 % na 42,0 % celkového objemu. Položky v USD vzrostly z 23,0 % na 41,6 % na základě silné tržní poptávky a velmi nízkých úrokových sazeb a oslabení směnného kurzu USD/euro.

[1] Rozhodnutí 97/256/ES pro první globální mandát a rozhodnutí 2000/24/ES ve znění pozdějších předpisů pro druhý mandát.

V důsledku nízkých úrokových sazeb a ekonomické a finanční nejistoty dávaly evropské instituce nadále přednost úvěrům s variabilní sazbou. V roce 2004 měly variabilní sazbu všechny úvěry oproti 99,3 % úvěrů v roce 2003.

Poslední půjčka v rámci nového nástroje Společenství byla plně splacena koncem roku 2004.

2. ÚVĚRY POSKYTOVÁNÉ NEČLENSKÝM ZEMÍM[2]

2.1. Přehled

Finanční podpora nečlenských zemí, které uzavřely dohody o spolupráci se Společenstvím, má různé formy v závislosti na dotyčných zeměpisných oblastech a plánovaných cílech. Obecně je tato podpora poskytována ve formě bilaterálních úvěrů (makrofinanční podpora nebo podpora platební bilance), kdy Společenství pomáhá při obnovení makroekonomické rovnováhy dané země. Komise spravuje tyto finanční operace v rámci rozhodnutí Rady.

V dalších případech jsou úvěry poskytovány ve formě přímého financování jednotlivých projektů nebo globálních úvěrů bankám, které poté přidělují finanční prostředky menším místním projektům. EIB spravuje tyto úvěry podle svých obvyklých podmínek, všeobecně se zárukou rozpočtu Evropské unie.

Úvěrový nástroj Euratomu je k dispozici pro financování operací v členských zemích a v některých zemích, které v době uvedeného rozhodnutí nebyly členskými státy (Arménie, Bulharsko, Česká republika, Litva, Maďarsko, Rumunsko, Rusko, Slovensko, Slovinsko a Ukrajina).

Zeměpisné oblasti, kde Společenství provádí úvěrové činnosti, jsou uvedeny v příloze (viz tabulka 2.1).

2.2. Makrofinanční pomoc Společenství

Makrofinanční pomoc ve formě úvěrů je v zásadě výjimečná a je součástí snah mezinárodního společenství poskytnout ve spojení s Brettonwoodskými institucemi podporu platební bilance některým zemím, které v souvislosti s transformací čelí přechodným makroekonomickým potížím. Pomoc Společenství je zaměřena na sousední regiony, například na střední a východní Evropu, západní Balkán a Kavkaz. Vyplácení makrofinanční pomoci je podmíněno splněním cílů makroekonomické stabilizace a strukturálních reforem ze strany přijímajících zemí. Za těchto okolností je počet operací provedených každý rok omezen a je obtížné provést relevantní srovnání mezi jednotlivými roky, kdy byla pomoc poskytnuta.

Granty a úvěry vyplácené v rámci tohoto nástroje jsou uvedeny v příloze (viz tabulka 2.2). Kromě toho jsou příslušné informace uvedeny též ve výroční zprávě Komise o provádění makrofinanční pomoci třetím zemím[3].

---

[2] Společenství neprováděla žádné úvěrové operace v členských státech. Vzhledem k přistoupení deseti nových členských států dnem 1. května 2004 přestaly být od tohoto data zaručené úvěry těmto zemím považovány za operace vně Společenství.

[3] KOM(2005) 245 a jeho příloha SEC(2005)747.

2.3. Úvěry EIB poskytnuté v roce 2004 ve střední a východní Evropě, zemích Středomoří, Asii a Latinské Americe a Jihoafrické republice[4]

Oddíl 2.3 tvoří výroční zpráva za rok 2004, která má být předložena Evropskému parlamentu a Radě v souladu s článkem 2 rozhodnutí Rady 2000/24/ES ve znění pozdějších předpisů.

2.3.1. Cíle a priority EIB

Ve **střední a východní Evropě** byla banka v roce 2004 opět aktivní, ačkoli se počet zemí způsobilých k financování v rámci předvstupních dohod snížil v důsledku rozšíření EU ke dni 1. května téhož roku. Po tomto datu pokračovala banka v činnosti ve zbývajících přistupujících a kandidátských zemích (Bulharsko, Rumunsko, Chorvatsko a Turecko) i v podpoře investic v zemích západního Balkánu v různých odvětvích (infrastruktura, malé a střední podniky/ mikrofinanční pomoc atd.).

V roce 2004 pokračovala banka v poskytování úvěrů v rámci zvláštního úvěrování vybraných ekologických projektů v ruské oblasti Baltské pánve i v přípravě na nový k mandát k provádění finančních operací v Rusku a poprvé rozšířený též na Bělorusko, Moldavsko a Ukrajinu[5].

EIB klade zvláštní důraz na zvyšování úrovně, modernizaci a vývoj odvětví komunikací a energetiky, zejména pak na transevropské sítě silničních a železniční koridory vymezené Panevropskou konferencí ministrů dopravy jako střednědobé priority rozvoje.

V rámci postupného přizpůsobování právních předpisů dotyčných zemí legislativě EU jsou upřednostňovány ekologické otázky týkající se projektů EIB i samotné projekty v oblasti ochrany životního prostředí. EIB též podporuje malé a střední podniky a další odvětvové iniciativy, zejména přímé zahraniční investice, a to buď přímo nebo prostřednictvím svého globálního úvěrového nástroje, zejména pokud jde o partnery EU.

V **oblasti Středomoří** poskytuje EIB v rámci mandátu úvěry prostřednictvím nástroje pro evropsko-středomořský podpůrný fond pro investice a partnerství (FEMIP), zejména v rámci evropsko-středomořského partnerství, na podporu hospodářského vývoje dotyčných zemí. Úvěry EIB podporují jednotlivé investiční projekty a prostřednictvím globálního úvěrového mechanizmu menší projekty a malé a střední podniky, přičemž zároveň posilují finanční sektor v různých zemích.

Kromě poskytování úvěrů v rámci mandátu EuroMed II 2000-2007 a na žádost Rady pokračuje banka v rámci nástroje středomořského partnerství ve svém programu poskytování úvěrů z vlastních zdrojů bez rozpočtové záruky.

Poskytování úvěrů EIB z vlastních zdrojů v rámci mandátu je dále doplněno úrokovými subvencemi (na úvěry v oblasti ochrany životního prostředí) a rizikovým kapitálem z rozpočtových zdrojů EU spravovaných bankou. Tomu předcházelo v roce 2003 vytvoření

---

[4] Právní základ: Rozhodnutí Rady 97/256/ES, 98/348/ES, 98/729/ES, 99/786/ES, 2000/24/ES ve znění 2000/688/ES, 2000/788/ES, 2001/777/ES a 2001/778/ES.

[5] Nový mandát na 500 milionů EUR byl schválen Radou 22. prosince 2004 (2005/48/ES) a v současné době se provádí.

podpůrného fondu FEMIP pro technickou pomoc využívajícího finančních prostředků, které poskytla Evropská komise v rámci programu MEDA.

V roce 2004 byl FEMIP posílen vytvořením zvláštního rozpočtu umožňujícího operace s rozšířeným sdílením rizika a svěřeneckého fondu vycházejícího z modelu fondů pro zvláštní spolufinancování jiných mezinárodních finančních institucí.

Dále pokračovalo poskytování úvěrů EIB v rámci zvláštního akčního programu pro Turecko a uvolněné prostředky byly plně využity.

V **Asii a Latinské Americe** financuje banka projekty, které jsou v zájmu Společenství i dotyčných zemí: spolufinancování se zprostředkovatelskými partnery EU, přenos technologie a spolupráce v oblasti energetiky a ochrany životního prostředí.

V **Jihoafrické republice** je cílem banky přispět k úspěšnému provedení programu obnovy a rozvoje této země.

Přehled činností EIB od roku 2000 je podán v příloze (viz tabulka 2.3.1).

2.3.2. Poskytování úvěrů

Rozčlenění podle jednotlivých zemí a sektorů je uvedeno v příloze (viz oddíl 2.3.2 a-d).

2.3.3. Sdílení rizika

Rozhodnutí Rady 2000/24/EC[6] ve znění pozdějších předpisů poskytuje globální záruku Společenství na 65 % celkové výše podepsaných úvěrů. V rámci opatření na sdílení rizika jsou úvěry EIB na projekty s nevládními zárukami kryty zárukou Společenství pouze z hlediska politického rizika, zatímco u úvěrů na projekty se státními zárukami kryje záruka Společenství všechna rizika. Banka by požadovala záruku Společenství pro určitý individuální úvěr pouze v případě, že by v rámci záruky projektu neobdržela platbu.

Přehled stavu sdílení rizika k 31. prosinci 2004 je podán v příloze (viz tabulky 2.3.3a a b) pro současné mandáty).

2.3.4. Spolupráce s dalšími institucemi

V zemích, které byly kandidáty na členství v EU do jejího rozšíření dne 1. května 2004 (a průběžně v přistupujících a kandidátských zemích) prováděla banka činnosti v rámci programu EU na pomoc kandidátským zemím při jejich přípravě na přistoupení, zejména prostřednictvím financování investic zaměřených na integraci jejich infrastruktury s infrastrukturou EU a ve formě pomoci malým a středním podnikům. Projekty jsou pokud možno spolufinancovány dalšími institucemi. Činnosti banky jsou tak součástí jednotného

[6] Rozhodnutí Rady 2000/24/ES ve znění pozdějších předpisů vyzývá banku, aby „usilovala o dosažení cíle, který spočívá v tom, že obchodní rizika z úvěrů poskytovaných podle tohoto rozhodnutí budou z 30 % kryta nevládními zárukami, a to pokud možno na základě jednotlivých oblastních mandátů. Tato procentní sazba by měla být překročena pokaždé natolik, nakolik to trh připustí". V průběhu roku 2004 pokračovala banka v plnění cíle sdílení rizika.

přístupu prováděného v úzké spolupráci s Komisí, případně s mezinárodními finančními institucemi působícími v dotyčných zemích.

Banka úzce spolupracuje s programem PHARE/ISPA, s nímž vyvinula produktivní partnerství vysoce hodnocené přijímajícími zeměmi. Kromě často poskytované pomoci v rámci programu PHARE v průběhu předinvestiční fáze zajišťující provedení potřebných studií a technické pomoci na podporu projektů EIB, spolupracuje banka s PHARE též při spolufinancování projektů v oblasti infrastruktury.

Příspěvky na spolufinancování projektů financovaných EIB v roce 2004 jsou uvedeny v příloze (tabulky 2.3.4 až 2.3.6). Další projekty byly spolufinancovány v rámci předvstupní úvěrové facility banky, která nespadá do rámce této zprávy.

2.4. Signatáři Loméské úmluvy a dohody z Cotonou – poskytování úvěrů

V roce 2004 činily celkové úvěry poskytnuté EIB v zemích AKT a zámořských zemích a územích EU 440 milionů EUR, z čehož 62 milionů EUR pocházelo z vlastních zdrojů banky a 378 milionů z rizikového kapitálu (viz tabulka 2.4)[7].

3. DOPAD ÚVĚRŮ NA ROZPOČET

Poskytování úvěrů má dopad na rozpočet Evropské unie, pokud jsou tyto úvěry spojeny se zárukami Společenství, úrokovými subvencemi nebo zvláštními podmínkami srovnatelnými s rizikovými operacemi věřitele.

3.1. Rozpočtové záruky

Dne 22. prosince 2004 rozhodla Rada poskytnout záruku Společenství na případné ztráty Evropské investiční banky z úvěrů na některé druhy projektů v Rusku, na Ukrajině, v Moldavsku a v Bělorusku (2005/48/ES). Horní hranice otevřených úvěrů činí 500 milionů EUR a EIB obdrží výjimečnou 100% záruku Společenství .

Dne 22. prosince 2004 rozhodla Rada pozměnit rozhodnutí 2000/24/ES s přihlédnutím k rozšíření Evropské unie a Evropské politice sousedství (2005/47/ES).

Nové horní hranice pro každou oblast (v eurech):

Jihovýchodní sousedé	9 185 milionů
Země Středomoří	6 520 milionů
Latinská Amerika a Asie	2 480 milionů
Jihoafrická republika	825 milionů
Turecko	450 milionů

Celková horní hranice záruky činí je tedy 19 460 milionů EUR a rozpočet Komise pokrývá 65 % této částky (ve srovnání se 70 % v rámci předchozího mandátu). Nové rozhodnutí požaduje od EIB, aby pokud možno hledala další zdroje (komerčních) záruk od svých finančních

[7] Výroční zpráva EIB o investiční facilitě , Dohoda o partnerství z Cotonou AKT-EU http://www.eib.org

zprostředkovatelů, a stanovuje cílovou sazbu ve výši 30 % uvedeného maxima (oproti 25 % v rámci předchozího mandátu).

Tento program záruk končí dnem 31. ledna 2007; může být automaticky prodloužen o šest měsíců, nebude-li dosaženo horní hranice úvěru.

Kromě toho rozpočet Komise kryje 65 % maximální částky 600 milionů EUR pro Turecko (TERRA), kde nebylo požadováno sdílení rizika.

V průběhu roku 2004 (pátý rok nového mandátu) podepsala EIB úvěrové smlouvy v celkové výši 2 844 miliony EUR, čímž dosáhla celková výše úvěrů poskytnutých v rámci nového mandátu 13 620 milionů EUR, což odpovídá 70 % stropu s ekvivalentem sdílení rizika 20.8 % podepsaných úvěrů.

Podrobně je situace týkající se záruk popsána v pololetní zprávě Komise o zárukách krytých ze souhrnného rozpočtu[8].

3.2. Úrokové subvence

Úrokové subvence byly poskytnuty v rámci řady programů Společenství v Evropské unii i mimo ni. Na žádost Rady zpracovala Komise celkovou hodnotící zprávu na toto téma[9]. Většina těchto programů byla dokončena a nemá již žádný dopad na rozpočtové výdaje. Tabulka 3.2 v příloze obsahuje seznam programů, které ještě probíhají, a výši úrokových subvencí vyplacených během let spadajících do přezkumu.

3.3. Rizikový kapitál

V rámci dohod se zeměmi Středomoří a Lomské úmluvy poskytuje EIB zvýhodněné úvěry se zvláštními podmínkami týkajícími se doby trvání nebo konsolidace dluhu umožňujícími zacházet s těmito úvěry jako s kapitálovými investicemi. Operace prováděné v oblasti Středomoří jsou financovány ze souhrnného rozpočtu a operace v oblasti AKT z rozpočtu ERF. Členění operací je uvedeno v příloze (viz tabulka 2.4).

---

[8] KOM(2005) 306 a SEC(2005) 915.

[9] KOM(2000) 524 ze dne 6. září 2000.